

Tècniques Psicològiques dins l'Àmbit Forense

Codi: 44452

Crèdits: 12

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4317571 Psicologia Jurídica i Forense	OB	0	1

Professor/a de contacte

Nom: Joan Deus Yela

Correu electrònic: joan.deus@uab.cat

Altres indicacions sobre les llengües

Les diapositives podrà estar en castellà.

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Equip docent

Mercè Jodar Vicente

Maria Claustro Jane Ballabriga

Jenny Cubells Serra

Oriol Granados Bartrons

Sergio Mora Cirujeda

Judit Castellà Arbós

Elena Garrido Gaitán

Rocio Pina Ríos

Anna Melendez Pereto

Prerequisits

No hi ha cap. És altament recomanable haver cursat, en el grau, les assignatures d'Avaluació Psicològica Clínica en Adults i en la infància, Psicopatologia d'Adults i en la Infància, Trastorns de la Personalitat i Neuropsicologia Clínica.

Objectius

Aquest mòdul es centra en les tècniques psicològiques necessàries per al bon exercici de la pràctica psicològica forense. Específicament els objectius del present mòdul es centren en:

1. Conèixer i saber fer ús de les tècniques d'entrevista i la seva adaptació en funció del tipus de pacient a avaluar.
2. Conèixer, saber utilitzar i interpretar les proves d'avaluació i valoració psicomètrica més freqüents en l'àmbit psicològic forense.

3. Conèixer, saber fer un bon ús i interpretació dels instruments psicomètrics que permeten una avaluació de la personalitat, normal i patològica, així com de la possible psicopatologia del cas.
4. Conèixer, saber utilitzar i poder realitzar una adequada interpretació dels instruments psicomètrics que permeten avaluar la capacitat intel·lectual o intel·ligència.
5. Proporcionar fonaments bàsics i essencials de la neuropsicologia forense, de la psicologia social i perspectiva de gènere.
6. Proporcionar fonaments de de la Psicologia Bàsica (Memòria de Testimonis i Anàlisi del Contingut).

Competències

- Analitzar i organitzar la informació psicològica disponible a fi d'assessorar en processos judicials.
- Aplicar les normatives jurídiques específiques i actuar amb responsabilitat ètica i professional en la pràctica forense de la psicologia.
- Contextualitzar les competències i els conceptes específics de la psicologia general en l'àmbit de la psicologia jurídica i forense.
- Organitzar i planificar les activitats pròpies per assolir els objectius professionals.
- Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit.
- Utilitzar les tècniques i metodologies adequades per elaborar i defensar informes judicials.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar de manera sistemàtica la informació disponible en processos judicials.
2. Analitzar les conseqüències ètiques de la pràctica professional de la psicologia forense.
3. Identificar les tècniques i les mesures de la psicologia que són aplicables en l'àmbit de la psicologia jurídica i forense.
4. Organitzar i planificar les activitats pròpies per assolir els objectius professionals.
5. Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit.
6. Seleccionar les tècniques adequades per a la defensa d'informes judicials.

Continguts

Els continguts del present mòdul estan organitzats en un ordre lògic i coherent, de manera que l'estudiant pugui anar adquirint de manera seqüencial i acumulativa, d'acord amb la formació de la psicologia forense. Específicament, els continguts a tractar són:

1. Aplicació de l'entrevista psicològica forense: Procés general; Principals dificultats; La simulació a l'entrevista forense; Pràctica i estructura de l'entrevista penal forense; La presentació, el desenvolupament i el tancament; Tipus d'entrevista segons el procediment: L'entrevista civil i laboral: procés i marc de l'entrevista; obtenció d'informació en àmbit penal; entrevistes a l'àmbit familiar i canònic.
2. Avaluació i valoració de la intel·ligència. Avaluació: Valoració de la intel·ligència; Proves d'avaluació més rellevants; Descripció de la utilització forense; Principals problemes d'interpretació.
3. Avaluació i valoració de la personalitat adulta: Proves d'avaluació de personalitat normal i patològica; Proves d'avaluació més rellevants; Descripció de la utilització forense; Principals problemes d'interpretació.
4. Avaluació psicomètrica infantil: Descripció i interpretació de les principals proves psicomètriques; Proves d'avaluació projectives; Adequació a la pràctica forense civil i principals limitacions.
5. Avaluació i valoració neuropsicològica: proves d'avaluació neuropsicològica més rellevants; Descripció del seu ús forense; Valoració de funcions executives; Principals problemes d'interpretació. Avaluació i interpretació global de diferents mesures.
6. Valoració neuropsicològica diagnòstica: Fonaments del diagnòstic neuropsicològic; Principals eines i la seva aplicació a la psicologia forense.
7. Avaluació de la simulació: Psicologia de la Memòria i Exactitud; Afectacions de la memòria a nivell evolutiu; La simulació en processos penals, civils i laborals; Simulació, dissimulació i exageració; Avaluació i Implicacions Forenses.

8. Integració de l'avaluació a l'àmbit forense: Les proves d'avaluació a la pràctica forense: selecció, interpretació i límits; Adequació i selecció de proves d'avaluació; Interpretació forense; Límits en el seu ús forense; Síntesi global de la interpretació general de les diferents mesures avaluadores i integració dels resultats d'avaluació juntament amb entrevista i altres fonts d'informació obtingudes.

9. Fonaments de mediació: Concepte de reparació i restitució. Objectius i estratègies de mediació penal (justícia restaurativa).

10. Psicologia social aplicada a l'àmbit forense: Programes Formatius Penitenciaris i MPA. Característiques dels programes i de la intervenció en grups.

11. Psicologia de la memòria. Aplicacions forenses: Importància del testimoni dins del procés legal. Exactitud i factors de memòria. Els factors de codificació, retenció i recuperació.

12. Psicologia cognitiva a l'àmbit de les emergències: Fonaments de l'assistència a víctimes en situació d'emergència. Aspectes rellevants per a l'assistència forense i la intervenció posterior.

Metodologia

La metodologia docent de l'assignatura està orientada a fomentar la capacitat de presa de decisions, la capacitat de planificació, l'autonomia i l'actitud crítica. Es pretén que l'estudiant sigui capaç de decidir, d'acord a les hipòtesis formulades del cas el procediment, l'avaluació psicològica forense més adient i, finalment, culminar el procés d'avaluació amb la transmissió oral i escrita (informe) dels resultats. Cal que l'estudiant sigui pro-actiu/va en la cerca d'informació envers l'estat actual dels diferents instruments d'avaluació psicològica pericial.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals	60	2,4	2, 3, 4, 6
Tipus: Supervisades			
Classes de resolució de problemes; aprenentatge basat en problemes i debats.	12	0,48	1, 2, 3, 4, 6
Tipus: Autònomes			
Estudi personal; lectura d'articles o informes d'interès; elaboració de treballs.	220	8,8	1, 3, 5, 6

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura conté evidències d'aprenentatge individuals i col·lectives o en grup d'un màxim de 5 estudiants, segons les pautes d'avaluació marcades per la Facultat de Psicologia (https://www.uab.cat/doc/DOC_Pautes_Avaluacio_2022_2023). S'han dissenyat 3 evidències d'aprenentatge, amb pesos diferents cadascuna, que permeten fer una avaluació continuada.

A. Evidència d'aprenentatge col·lectiva (EV2). Aquesta evidència es fa en grups d'un mínim de 3 a un màxim de 5 estudiants. Es finalitzaran els apartats no desenvolupats (interpretació de proves psicomètriques administrades, resum i consideracions pericials i conclusions per al cas) d'un informe pericial escrit. La nota total d'aquesta evidència d'aprenentatge té un valor màxim del 40% de la nota final del mòdul.

B. Evidències d'aprenentatge individuals. S'han dissenyat dues evidències: 1) Proves pràctiques (EV3). Un mínim de 3 proves escrites. Aquesta evidència consisteix en una prova escrita tipus test d'alternativa múltiple, en modalitat presencial, de 5 preguntes sobre un cas forense d'una temàtica específica donada al mòdul en format classe presencial. El cas pràctic serà ubicat al moodle, amb temps previ a l'assistència al seminari implicat per poder ser treballat per part de l'estudiant, i es constestaran les 5 preguntes tipus test d'alternativa múltiple durant el darrer tram de la classe amb una discussió a l'aula sobre les respostes correctes del cas. La nota total d'aquesta evidència d'aprenentatge té un valor màxim del 40% de la nota final del mòdul; 2) Defensa oral del treball (EV1). Se sol·licita a l'estudiant que faci un petit informe escrit, crítica constructiva detallant encerts i punts de millora, d'una extensió no superior a un foli, sobre l'actuació professional d'un pèrit psicòleg durant una vista oral ben enregistrada en què l'estudiant ha pogut assistir presencialment al judici. El procediment pot ser civil o penal. La nota total d'aquesta evidència d'aprenentatge té un valor màxim del 20% de la nota final del mòdul.

Per obtenir una qualificació final del mòdul o assignatura, que està situada entre el 0 i el 10, l'estudiant ha d'haver presentat les 3 evidències d'aprenentatge proposades. La nota final del mòdul està conformada per la formulació següent: $Nota\ final = [(Nota\ EV1 \times 0.2) + (EV2 \times 0.4) + (EV3 \times 0.4)]$. Cadascuna de les evidències d'aprenentatge té un pes ponderat prèviament assenyalat.

Definició d'estudiant-alumne avaluable: un/a estudiant que ha realitzat totes les evidències d'aprenentatge proposades amb un pes igual o superior a 4 punts (40%) constarà com a "avaluable".

Definició de superació del mòdul-assignatura: un estudiant/a ha superat l'assignatura-mòdul quan s'ha presentat a totes les evidències d'aprenentatge proposades, obtenint un total mínim de 5 punts en l'avaluació continuada, amb un mínim de 3.5 punts o més (en una escala de 0-10) a les evidències d'aprenentatge 2 i 3. En cas de no assolir aquest requisit la nota màxima que l'estudiant podrà obtenir és de 4.9 punts (suspens). L'alumne que NO presenti totes les evidències d'aprenentatge NO superarà l'assignatura-mòdul, encara que el còmput global de la nota sigui igual o superior a 5. Un cop superada l'assignatura-mòdul (nota > 5) NO es poden establir sistemes per millorar la qualificació final.

Prova de recuperació. Només la podran realitzar aquells/les estudiants que tinguen una qualificació d'avaluació continuada major o igual a 3.5 punts, però inferior a 5 punts. Per poder optar a aquesta prova cal que l'alumnat hagi estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de 2/3 parts de la qualificació total de l'assignatura-mòdul. Aquesta prova de recuperació consistirà en 40 preguntes escrites tipus test corresponents al contingut impartit als 12 seminaris que configuren el mòdul. Aquesta prova de recuperació no serveix per pujar nota si un estudiant ja l'ha aprovada. Les evidències 1 a 3 no poden recuperar-se atès que són activitats d'avaluació continuada, individuals o en grup, al llarg del curs. La nota màxima que pot obtenir un estudiant que realitza la prova de recuperació al global de l'assignatura és d'un 5.

No es preveu que l'alumnat de 2a matrícula o posterior s'avalui mitjançant una única prova de síntesi.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Defensa oral del treball.	20	3	0,12	1, 2, 3, 5
Lliurament d'informes/treballs.	40	4	0,16	1, 2, 3
Proves pràctiques.	40	1	0,04	1, 2, 3, 4, 6

Bibliografía

BIBLIOGRAFIA GENERAL

CARLOS SIERRA J, JIMENEZ EM, BUELA CASAL G. Psicología forense. Madrid: Editorial Biblioteca Nueva, 2013.

CARRASCO M.A., RAMIREZ I., DEL BARRIO V. Evaluación Clínica. Diagnóstico, formulación y contrastación de los trastornos psicológicos. Madrid: Editorial Sanz y Torres, 2013.

DEL ROCÍO M, HERMOSO G. Manual de psicología forense. Madrid: Desclée Brouwers, 2022.

GARRIDO GAITÁN E, LOVELLE IGLESIAS MI, MORA MONTSERRAT S, PINA RÍOS, R. Introducción a la psicología forense. Barcelona: Editorial UOC, 2020.

VÁZQUEZ MÉZQUITA B. Manual de psicología forense. Madrid: Editorial Síntesis, 2007.

VÁZQUEZ MÉZQUITA B. Casos prácticos en psicología forense. Madrid: Editorial: Giunti Psychometrics SL, 2008.

BIBLIOGRAFIA ESPECÍFICA

AIKEN LR. Tests psicológicos y evaluación. Méjico: Editorial Pearson, Prentice Hall, 2003. Undécima edición.

ARCE R, FARIÑA F, NOVO M, VÁZQUEZ MJ. *Evaluación forense de la enfermedad mental en la incapacidad temporal: simulación y realidad*. España: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Gobierno de España, 2006.

BERMÚDEZ AM, BERMÚDEZ MP. Manual de psicología infantil. Técnicas de evaluación y tratamiento. Madrid: Biblioteca Nueva, 2013.

CABALLO-MANRIQUE, VE. Manual para la evaluación clínica de los trastornos psicológicos: estrategias de evaluación, problemas infantiles y trastornos de ansiedad. Madrid: Pirámide, 2005.

CONROY MA, KWARTNER PP. Malingering. *Applied Psychology in Criminal Justice*, 2006;2(3):1-23.

DÍAZ CE. La simulación y la disimulación en medicina evaluativa. *Medicina y Seguridad del Trabajo*, 2014;60(235):379-391.

HOGAN TP. Pruebas psicológicas. Una introducción práctica. Madrid: Manual Moderno, 2015.

INDA M, LEMOS S, LÓPEZ AM, ALONSO JL. La simulación de enfermedad física o trastorno mental. *Papeles del Psicólogo*, 2005;26:99-108.

JARNE A, ALIAGA A. Manual de neuropsicología forense. Barcelona: Editorial Herder, 2011.

JIMÉNEZ-GÓMEZ, F. Evaluación Psicológica Forense 1: fuentes de información, abusos sexuales, testimonio, peligrosidad y reincidencia. Ediciones Amarú, 2006.

JIMÉNEZ-GÓMEZ, F. Evaluación Psicológica Forense 2: matrimonio y procesos de protección con el menor. Ediciones Amarú, 2006.

JIMÉNEZ-GÓMEZ, F. Evaluación Psicológica Forense 3: ámbitos delictivos, laboral y elaboración de informes. Ediciones Amarú, 2009.

MANZANERO AL. Memoria de Testigos. Obtención y Valoración de la Prueba Testifical. Madrid: Ediciones Pirámide, 2010.

PORTELLANO-PÉREZ, JA. Neuropsicología de la atención, de las funciones ejecutivas y la memoria. Madrid: Editorial Síntesis, 2014.

RAMÍREZ-GONZALEZ M. Evaluación psicológica de las custodias infantiles. Madrid: Editorial Pirámide, 2022.

RODRÍGUEZ AGUADO, V. Manual para la redacción de informes periciales psicológicos (Psicología). Madrid: Editorial: Giunti Psychometrics SL, 2022.

RODRIGUEZ-RUIZ D, CEJUDO J, PÉREZ-GONZÁLEZ, JC. Compendio y análisis de medidas de evaluación de la inteligencia emocional. Revista Iberoamericana de Diagnóstico y Evaluación, 2019;51(2):99-115.

SORACI SA, CARLIN MT, READ JD, POGODA TK, WAKEFORD Y, CAVANAGH S, SHIN L. Psychological impairment, eyewitness testimony, and false memories: Individual differences. In Toglia MP, Read JD, Ross D F, Lindsay RCL (Eds.), The handbook of eyewitness psychology, Vol. 1. Memory for events (p. 261-297). Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2007.

VALLEJO RD, GESTOSO CG. Mediación. Procesos, tácticas y técnicas. Madrid: Editorial Pirámide, 2006. Tercera Edición.

Programari

Sessió	Data	Modalitat	Professor	Continguts
1	Dimarts 29.11.2022 5h	Presencial	Elena Garrido	Aplicacions de l'entrevista forense
2	Dijous 01.12. 2022 5h	Presencial	Oriol Granados	Valoració-Avaluació de la Intel·ligència
3	Dimarts 13.12.2022 5h	Presencial	Claustre Jané	Avaluació psicomètrica infantil
4	Dijous 15.12.2022 5h	Presencial	Joan Deus	Valoració-Avaluació de la personalitat adulta
5	Dimarts 20.12. 2022 5h	Presencial	Mercè Jodar	Valoració-Avaluació Neuropsicològica
6	Dijous	Presencial	Mercè Jodar	

22. 12.2022

5h

Valoració neuropsicològica
diagnòstica

7	Dimarts 10. 01. 2023	Presencial	Sergio Mora	Avaluació de la simulació
	5h			
8	Dijous 12. 01. 2023	Presencial	Rocío Pina	Psicologia de la memòria: aplicacions forenses
	5h			
9	Dimarts 17. 01. 2023	Presencial	Judit Castellà	Psicologia cognitiva a l'àmbit de les emergències
	5h			
10	Dijous 19. 01. 2023	Presencial	Elena Garrido	Integració de l'avaluació a l'àmbit forense
	5h			
11	Dimarts 24. 01. 2023	Presencial	Jenny Cubells	Psicologia Social aplicada a l'àmbit forense
	5h			
12	Dijous 26. 01. 2023	Presencial	Anna Meléndez	Fonaments de la mediació
	5h			

En la programació establerta poden haver modificacions per motius docents o alients a la coordinació, essent puntualment informats els possibles canvis.